

МАҲАЛЛИЙ БЮДЖЕТЛАР ХАРАЖАТАЛАРИНИНГ ЧЕГАРАВИЙ МИҚДОРНИ АНИҚЛАШГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР ТАҲЛИЛИ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8407797>

Иманова Умида Бахтиёровна

*“Tashkent management communication” институтининг
Иқтисодиёт, ҳуқуқ ва бошқаруви кафедраси доценти
иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа фанлар доктори
(Phd)*

Аннотация

Маҳаллий бюджетлар даромадлари хажми, маҳаллий бюджетларга берилаётган бюджет трансфертлари хажми; маҳаллий бюджетлари харажатлари ва маҳаллий бюджет даромадлари ўртасида;

Калит сўзлар

харажатлари чегаравий миқдори, бюджетлар харажатлари, даромадлари, ўзгармас эффектлар модели, йиғма модел; ўрта муддатли режалаштириш.

Сўнги бир неча ўн йил мобайнида тадқиқотчилар фискал сиёсат ва иқтисодий ўсиш даражаси орасидаги боғлиқлини аниқлашга ҳаракат қилишган. Бу соҳа катта ҳиссасини кўшган олимларга Арров ва Курз¹⁶⁹ ҳисобланиб, улар истемолчилар шахсий истеъмолдан ҳамда давлат акционерлик капиталидан ижтимоий самара олиши моделини такомиллаштирди. Улар давлат маблағлари иқтисодий ўсиш, давлат кафолатидаги кредит беришда умуман давлатнинг иқтисодий ривожланишининг асосий рол эгаллашини такидлаб ўтадилар. Кейинчалик бошқалар томонидан ҳам давлатнинг иқтисодий ўсишга давлат харажатларининг боғлиқлиги доирасида кўшлаб муқобил моделлар ишлаб чиқилди, айниқса бу борада Барро¹⁷⁰ томонидан олиб борилган тадқиқотлар катта ҳисса кўшди.

Амалга оширилган тадқиқотларимизда маҳаллий бюджетларнинг даромад ва харажатлари миқдорининг ялпи ҳудудий маҳсулот ўсишига

¹⁶⁹Arrow, K. and M. Kurz(1970),PublicInvestment, theRateof Return, and OptimalFiscal Policy.Baltimore: The Johns Hopkins University Pres

¹⁷⁰Barro,R. (1990)," Governmentspending a simplemodelofendogenousgrowth," Journal of PoliticalEconomy, 98(5): 103-25,

Barro,R. (1991), "Economicgrowthin a cross-section of countries," Quarterly Journal of Economics, 106: 407-44

таъсири бўйича эконометрик таҳлил олиб бордик. Мазкур илмий ишда маҳаллий бюджетларнинг даромад ва харажатлари қийматига таъсир этувчи омиллар таъсирини баҳолашда панель корреляцион ва регрессион таҳлилларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ кўрдик. Тўпланган амалий маълумотларимиз, жумладан махсус кўрсаткич, яъни панель маълумотлари асосида таҳлил қилиниб, хусусан ушбу панель бирликлари сифатида мамлакатимиздаги 14 маҳаллий бюджетлар харажатлари, даромадлари, ЯХМ бюджет трансферталари таъсирини ҳудудлар кесимидаги маълумотлар базаси 2017 - 2022 йиллар акс эттирилган. Мазкур маълумотлардан келиб чиққан ҳолда, панел маълумотлари асосида регрессион ва корреляцион таҳлил амалга оширилди. Панел маълумотлари асосида эконометрик таҳлилни амалга ошириш маҳаллий бюджетлар харажатлари ва даромадлари ва ЯХМ ўртасида таъсирини баҳолаш имкониятни беради. Ушбу моделларни тузишда ҳозирги кунда эконометрикада кенг қўлланилаётган STATA 16 фойдаланамиз. Кўп омилли регрессион ва корреляцион эконометрик моделини тузишда натижавий омил сифатида танланган маҳаллий бюджетлари харажатлари (Exp) таъсир қилувчи омиллар маҳаллий бюджет даромадлари (Rev), бюджет трансфертлари (Bud_{tr}) ва ЯХМ (GDP_r) белгиланиб, тадқиқот гипотезалар бўйича ушбу омиллар бюджет харажатлари чегаравий миқдорига боғлиқ ва юқори таъсирга эга деб, модел тузамиз.

$$\begin{aligned} \text{Log}(Exp_{it}) = & \beta_{1i} + \beta_2 * \text{Log}(Rev)_{it} + \beta_3 * \text{Log}(Bud_{tr})_{it} + \beta_4 * \text{Log}(GDP_r)_{it} + \\ e_{it} & \quad (1) \end{aligned}$$

$$i = 1, 2, \dots, 14; t = 1, 2, \dots, 6;$$

1-жадвал

Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини аниқлашга таъсир этувчи омилларнинг тасвирий статистикаси

Ўзгарувчилар		Ўзга	Ст	Ўзгарув	Ўзгарув	кузат
		рувчилар	андарт	чилар-нинг	чиларнинг	увлар
		-нинг	четлани	максимум	минимум	
		ўртачаси	ш	нуктаси	нуктаси	
Log_Exp	жами	7,6963	0,483778	6,553157	8,706932	N=84
	Биргалик		0,368102	6,997713	8,141327	n=14
	да					
	Ўзаро		0,326658	7,128811	8,306582	T=6
Log_Rev	жами	7,7655	0,757642	6,305655	9,940165	N=84
	Биргалик		0,692519	6,804688	9,575135	n=14

	да Ўзаро		0,351181	7,047496	8,368548	T=6
Log_Bud_tr	Жами	4, 583668	9,14965	-31,86105	8,509921	N=63
	Биргалик да Ўзаро		9,153265	-20,66774	8,100998	n= 13
			5,127734	-13,81468	31,17658	T-bar=4,84
Log_GDP_r	Жами	10, 29245	0,604686	8,824619	11,82837	N=84
	Биргалик да Ўзаро		0,511888	9,362774	11,37758	n=14
			0,345543	9,363416	10,95323	T=6

1-жадвалдаги ранел маълумотлари асосида ўзгарувчиларнинг тасвирий статистикаси билан маҳаллий бюджетлар харажатларининг ($\text{Log}(\text{Exp}_{it})$) ўртача тебраниши 7,69 миқдорни ташкил этса, унинг максимум қиймати 8,7 ни ва минимум қиймати 6,55 ни ташкил этади, ҳамда стандарт четланиши 0,48 ни ташкил этишини кузатишимиз мумкин. Ушбу кўрсаткичнинг маҳаллий бюджет харажат миқдорлари ўртасида жуда катта фарқланмаслигини аниқлатади.

2-жадвал

Маҳаллий бюджетлари харажатлари чегаравий миқдори, маҳаллий бюджет даромадлари, бюджет трансфертлари, ЯҲМ ўртасида корреляцион боғлиқлиги таҳлили.

Корреляцион боғлиқлиги Эҳтимоллилик	Маҳаллий			
	ий бюджетлари харажатлари	Маҳаллий бюджет даромадлари	Бюджет трансфертлари	ЯҲМ
Маҳаллий бюджетлари харажатлари	1.000000 -----			
Маҳаллий бюджет даромадлари	0.7449* 0.0000	1.000000 -----		
Бюджет трансфертлари	0.0803* 0.0017	-0.2326* 0.0000	1.000000 -----	

ЯҲМ	0.7102*	0.6204*	-0.2214	1.000000
	0.0000	0.0000	0.0812	-----

Маҳаллий бюджетларнинг харажатларини ўрта муддатли режалаштиришда чегаравий миқдорларини ишлаб чиқиш мақсадида 2017-2022 йиллардаги маҳаллий бюджетлар харажатларига таъсир этувчи омиллар сифатида ялпи ҳудудий маҳсулот ҳажми, маҳаллий бюджетлар даромадлари ҳажми, маҳаллий бюджетларга берилаётган бюджет трансфертлари ҳажми, каби кўрсаткичлар танлаб олинди. Миллий иқтисодиётга таъсир қилувчи кўрсаткичларига r-Пирсон корреляцион боғлиқлиги таъсирини ўрганамиз. (2-жадвал)

r-Пирсон корреляция жадвали коэффицентларини 5 фоизлик аҳамият даражасидаги статистик жадвал асосида ҳисобланганда статистик аҳамиятли деб топилиб, Маҳаллий бюджетлари харажатлари ва маҳаллий бюджет даромадлари ўртасида 0,7449 бўлса бюджет трансфертлари билан 0,0803 ва ЯҲМ ўртасида эса 0,7102 корреляцион боғлиқлиги аниқладик.

Регрессия омилларини танлашда ушбу омиллар ўзгармас билан ўзаро ички алоқадорлиги бўлмаслиги зарур ҳисобланади. Яни тадқиқот қилинаётган омиллар ўртасида мултикорреллик ($r_{yx_1} > r_{x_2x_1}, r_{yx_2} > r_{x_2x_1}$) муаммоси мавжудлиги бўлмаслиги зарур ҳисобланади.

Юқоридаги таҳлилларни давом эттирган ҳолда ушбу кўрсаткичлари асосида истиқбол даврга мўлжалланган илмий прогнозларни шакллантириш мақсадида йиллар мобайнида ўзгарувчиларни регрессион таҳлил қилишда «Энг кичик квадратлар» усулидан фойдаланамиз. (1-расм)

Мазкур эмпирик таҳлилда Ўзбекистон Республикасида маҳаллий бюджет харажатлари миқдорига ва унга таъсир этувчи омилларни эконометрик модели натижаларини фоизда ифодалаш мақсадида «Логарифм» функциясида амалга оширимиз.

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	63
Model	12.204424	3	4.06814135	F(3, 59)	=	86.06
Residual	2.78896519	59	.047270596	Prob > F	=	0.0000
Total	14.9933892	62	.241828859	R-squared	=	0.8140
				Adj R-squared	=	0.8045
				Root MSE	=	.21742
log_Exp	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
log_Rev	.5568617	.0851084	6.54	0.000	.3865603	.7271632
log_Bud_tr	.0161193	.0031068	5.19	0.000	.0099026	.022336
log_GDP _r	.2701701	.0987327	2.74	0.008	.0726064	.4677338
_cons	.6056433	.5954877	1.02	0.313	-.5859249	1.797211

1-расм. Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини аниқлашга таъсир этувчи омилларнинг йиғма эконометрик модели (pooled model) натижалари (1-модел)

Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорига ва унга таъсир этувчи омиллар йиғма регрессион статистик таҳлили асосида 1-модел асосида регрессия тенгламасини тузиб оламиз.

$$\text{Log}(Exp_{it}) = 0,605 + 0,55 * \text{Log}(Rev)_{it} + 0,016 * \text{Log}(Bud_{tr})_{it} + +0,27 * \text{Log}(GDP_r)_{it} + e_{it} \quad (2)$$

Ушбу регрессиядаги барча омиллар 5 фоизлик аҳамият даражасидаги статистик статистик аҳамиятли бўлиб, маҳаллий бюджетлар даромадларининг бир фиозга ошириш маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини 0,55 фоизга ошишига олиб келса, бюджет трансфертлари ва ЯХМнинг 1 фоизга ошириш эса ушбу кўрсаткични мос равишда 0,016 ва 0,27 фоизга ошишига олиб деган хулосани шакллантириш имконини беради.

Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини аниқлашга таъсир этувчи омилларнинг маълумотлари ҳудудлар ва йиллар кесимида ўзгариш юз берганлиги сабабли таҳлилларни ўзгармас эффектлар ва тасодифий эффектлар эконометрик моделидан фойдаланиш зарур ҳисобланади.

Fixed-effects (within) regression		Number of obs	=	63		
Group variable: id		Number of groups	=	13		
R-sq:		Obs per group:				
within	= 0.8771	min	=	2		
between	= 0.6402	avg	=	4.8		
overall	= 0.7129	max	=	6		
corr(u_i, Xb) = -0.3380		F(3,47)	=	111.84		
		Prob > F	=	0.0000		
log_Exp	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
log_Rev	.3284869	.0762399	4.31	0.000	.1751119	.4818618
log_Bud_tr	.0015444	.0029524	0.52	0.603	-.004395	.0074839
log_GDP _r	.6422042	.0906112	7.09	0.000	.459918	.8244905
_cons	-1.376593	.5713476	-2.41	0.020	-2.525996	-.2271904
sigma_u	.27676786					
sigma_e	.11904552					
rho	.84387486	(fraction of variance due to u_i)				
F test that all u_i=0: F(12, 47) = 12.48				Prob > F = 0.0000		

2-расм. Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини аниқлашга таъсир этувчи омилларнинг ўзгармас эффектлар (fixed effects model) эконометрик модели натижалари (2-модел)

Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорига ва унга таъсир этувчи омилларнинг ўзгармас эффектлар (fixed effects model) регрессион статистик таҳлили асосида 2-модел асосида регрессия тенгламасини тузиб оламиз.

$$\text{Log}(Exp_{it}) = -1,37 + 0,3284 * \text{Log}(Rev)_{it} + 0,0015 * \text{Log}(Bud_{tr})_{it} + 0,6422 * \text{Log}(GDP_r)_{it} + e_{it} \quad (2)$$

Ушбу регрессиядаги 5 фоизлик аҳамият даражасидаги статистик статистик аҳамиятли бўлганлари бўйича хулоса қилсак, маҳаллий бюджетлар даромадларининг бир фоизга ошириш маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини 0,32 фоизга ошишига олиб келса, ЯХМнинг 1 фоизга ошириш эса ушбу кўрсаткични 0,64 фоизга ошишига олиб деган хулосани шакллантириш имконини беради.

Юқорида амалга оширилган ўзгармас эффектлар модели хулосасида F-test гипотезасини текшириш имкони беради.

Яъни бу ердаги F-test гипотезаси қуйидагидан иборат бўлади:

H_0 : кузатув ўтказилаётган маълумотлар ҳудудлар кесимида ўзаро фарк йўқ.

H_1 : кузатув ўтказилаётган маълумотлар ҳудудлар кесимида ўзаро фарк бор.

Юқорида амалга оширилган ўзгармас эффе́ктлар модели хулосасида F-test гипотезасига кўра H_0 ни инкор этиб, ($\rho:0,84$) 84 фоиз ҳолатда маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорининг ўзгаришига ҳудудлар ўртасида ўзаро таъсир билан изоҳлаш мумкин деган хулосага келинади. Яъни ушбу хулосага кўра, йиғма модел (pooled model) натижалари ўринли эмас деган хулосага келиш мумкин.

Тадқиқотларни давом эттирган ҳолда тасодифий эффе́ктлар (random effects) эконо́метрик моделини тузиб оламиз.

Random-effects GLS regression		Number of obs	=	63		
Group variable: id		Number of groups	=	13		
R-sq:		Obs per group:				
within	= 0.8652		min	=	2	
between	= 0.7392		avg	=	4.8	
overall	= 0.7652		max	=	6	
corr(u_i, X) = 0 (assumed)		Wald chi2(3)	=	306.90		
		Prob > chi2	=	0.0000		
log_Exp	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
log_Rev	.3869852	.0782723	4.94	0.000	.2335744	.5403961
log_Bud_tr	.0069702	.0029054	2.40	0.016	.0012758	.0126647
log_GDP_r	.5330306	.0934815	5.70	0.000	.3498102	.716251
_cons	-.7474616	.5845725	-1.28	0.201	-1.893203	.3982794
sigma_u	.15171257					
sigma_e	.11904552					
rho	.61891929	(fraction of variance due to u_i)				

3-расм. Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини аниқлашга таъсир этувчи омилларнинг тасодифий эффе́ктлар (random effects model) эконо́метрик модели натижалари (3-модел)

Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорига ва унга таъсир этувчи омилларнинг тасодифий эффе́ктлар (random effects model) регрессион статистик таҳлили асосида 3-модел асосида регрессия тенгламасини тузиб оламиз.

$$\text{Log}(Exp_{it}) = -0,74 + 0,3869 * \text{Log}(Rev)_{it} + 0,0069 * \text{Log}(Bud_{tr})_{it} + 0,5330 * \text{Log}(GDP_r)_{it} + e_{it} \quad (2)$$

Ушбу регрессиядаги барча омиллар 5 фоизлик аҳамият даражасидаги статистик статистик аҳамиятли бўлиб, маҳаллий бюджетлар даромадларининг бир фиозга ошириш маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини 0,38 фоизга ошишига олиб келса, бюджет трансфертлари ва ЯХМнинг 1 фоизга ошириш эса ушбу кўрсаткични мос равишда 0,006 ва 0,53 фоизга ошишига олиб деган хулосани шакллантириш имконини беради.

Ҳисобланган йиғма, ўзгармас тасодифий эффектлар моделларнинг кўрсаткичларига назар ташласак, фарқ жужа катта эмаслигини кузатиш мумкин. Мазкур моделлар қайси бири яхшироқ эканлигини аниқлаш учун хорижлик иктисодчи олим Ж. Хаусман тестидан фойдаланган ҳолда ҳисоб-китоблар амалга оширилди. Хаусман тестига кўра, агар регрессор (мустақил ўзгарувчи) ва қолдиқлар ўртасида корреляция мавжуд бўлмаса, ўзгармас ва тасодифий эффектлар мавжуд бўлиб, аммо ўзгармас эффектлар самарасиз ҳисобланади. Регрессор ва қолдиқлар ўртасида корреляцион боғлиқлик мавжуд бўлмаса, ўзгармас эффектлар мавжуд, лекин тасодифий таъсир мавжуд эмас, деб қаралади. Агар χ^2 аҳамиятли бўлса, эҳтимоллиги 5 фоиздан кам бўлса, ўзгармас эффектлар модели яхшироқ модел ҳисобланади. Агар мазкур эҳтимоллик кўрсаткичи 5 фоиздан катта бўлса, тасодифий эффектлар модели яхшироқ деб қаралади. Хаусман тести натижалари тасодифий эффектлар модели бошқа моделларга нисбатан яхшироқ эканлигини кўрсатмоқда. Тасодифий эффектлар модели яхшироқ эканлиги Р-қиймат эҳтимоллиги кўрсаткичига кўра нолинчи гипотеза ва муқобил гипотеза фарзидан фойдаланиб аниқланди. Унга кўра нолинчи гипотеза сифатида тасодифий таъсир модели қабул қилиниб, унинг муқобил варианты, ўзгармас таъсир модели рад этилди. Тадқиқотимиздаги Хаусман тести (χ^2) ни статистик муҳимлик даражаси 5 фоиздан кичик бўлгани ва Р-қиймат 0.0000 га тенглиги ўзгармас эффектлар модели бошқа моделларга нисбатан яхшироқ эканлигини кўрсатади. Мазкур тестдан кейинги қолдиқлар (residuals) ўртасидаги корреляцион боғлиқлик тестини ўтказамиз. Ушбу тестнинг натижасини 4-расмдан кўришимиз мумкин.

	— Coefficients —			
	(b) f	(B) r	(b-B) Difference	sqrt(diag(V_b-V_B)) S.E.
log_GDPPr	.6422042	.5330306	.1091737	.
log_Rev	.3284869	.3869852	-.0584984	.
log_Bud_tr	.0015444	.0069702	-.0054258	.0005248

b = consistent under Ho and Ha; obtained from xtreg
B = inconsistent under Ha, efficient under Ho; obtained from xtreg

Test: Ho: difference in coefficients not systematic

$$\text{chi2}(3) = (b-B)' [(V_b-V_B)^{-1}] (b-B)$$

$$= 40.69$$

Prob>chi2 = 0.0000
(V_b-V_B is not positive definite)

4-расм. Маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорини аниқлашга таъсир этувчи омилларнинг ўзгармас эффе́ктлар (fixed effects model) ва тасодифий эффе́ктлар (random effects model) танлаш учун Ж. Хаусман тести натижалари.

Ўзгармас эффе́ктлар моделидаги қолдиқлар ўртасидаги боғлиқлик тести қолдиқлар ўртасида кореляция мавжудлигини текшираамиз.

H0: $\sigma(i)^2 = \sigma^2$ for all i	
chi2 (13)	= 32.38
Prob>chi2	= 0.0021

5-расм. Ўзгармас эффе́ктлар моделидаги қолдиқлар ўртасидаги боғлиқлик тести қолдиқлар ўртасида кореляция мавжудлигини текшириш Валд тести натижалар

Ўзгармас эффе́ктлар моделидаги қолдиқлар ўртасидаги боғлиқлик тести қолдиқлар ўртасида кореляция мавжудлигини эмаслигини кўрсатади. Чунки нолинчи гипотезани ўтказганимизда Р-қиймати 5 фоиздан кичик бўлиб, унга кўра қолдиқлар ўртасиданги кореляция мавжуд эмаслиги инкор этилиб, муқобил гипотезага кўра қолдиқлар ўртасидаги кореляция мавжудлиги қабул қилинади.

Моделнинг ишончилини текшириш натижасида, маҳаллий бюджетлар харажатларининг чегаравий миқдорига таъсир этувчи омилларнинг ўзгармас

эффектлар ўсиб боришига таъсир қилувчи коэффицентлар таъсири юқори эканлигидан далолат беради. Хулоса қилиб айтиш мумкинки, панел маълумотлари асосида учта модел орқали таҳлил қилинганда ўзгармас эффеќтлар модели энг маќбули ҳисобланади. Мазкур моделнинг мустаҳкамлигини аниқлаш тести, яъни қолдиќлар ўртасидаги боғлиќлик мавжуд эмаслиги моделнинг прогноз қилиш имконияти мавжуд эканлигидан далолат беради.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Imanova U.B. Budget planning in the finance management system. // International journal of research. IJR. P-ISSN: 2348-68. E-ISSN:2348-795-x. Vol. 07 Issue 04, 2020. <https://edupediapublications.org/journal>. Pp. 711-717.
2. Imanova U.B. Prospects for medium-term local budget planning. // International Sciences Journal Theoretical & Applied Science. DOI:10158663. p-ISSN: 23-08-9944 (print) e-ISSN:2409-0085 (online), 2020. Issue: 04 Vol. 84 published: 12.04.2020. Pp. 84-87.
3. Imanova U.B. Mahalliy budjetlarni o'rtta muddatli rivojlantirish istiqbollarida investitsiyalarning ahamiyati va ularning roli. // O'zbekiston fanlar akademiyasi mintaqaviy bo'limi Xorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi, 2020. 7-son. 69-73-b.
4. Imanova U.B. Mahalliy budjetlarni o'rtta muddatli rejalashtirishning tashkiliy-uslubiy asoslari. // O'zbekiston fanlar akademiyasi mintaqaviy bo'limi Xorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi, 2020. 9-son. 90-92-b.
5. Imanova U.B. O'rtta muddatli budjetlashtirish amaliyotida budjet jarayonini kompleks ravishda moslashtirish. // Innovatsionnye podxody v sovremnoy nauka: Sbornik statey po materialam LXXIV mejdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konfrensii. № 14 (74), 2020. S. 122-125.
6. Imanova U.B. Mahalliy budjetlarni o'rtta muddatli rivojlantirishning hozirgi holati. // O'zbekiston fanlar akademiyasi mintaqaviy bo'limi Xorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi, 2020. 9-son 92-94-b.
8. Imanova U.B. O'rtta muddatli rejalashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. // Stencheskiy vestnik nauchnyy jurnal. № 30 (128). - M., 2020. www.internauka.org. C. 89-91.
9. Imanova. U.B. Analysis of the current state of medium -term palnning of local budgets. Ekonomika i sotsium. ISSN 2225-1545 № 8 (75). 2020. Elektronnoe periodicheskoe izdanie. Pp. 33-36.

10. Imanova U.B. O'rta muddatli budjetlashtirish amaliyotida budjet jarayonini kompleks ravishda moslashtirish. // Yoshlarning innovatsion faolligini oshirish, ma'naviyatini yuksaltirish va ilm-fan sohasidagi yutuqlari. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyatsi. – T., 2020. 676-680-b.

11. Imanova U.B. Mahalliy budjetni o'rta muddatli rejalashtirish orqali davlat moliyasini boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari. // International scientific conference pedagogical sciences and teaching methods. Part 12, page 198. 15/04/2022.

12. Imanova U.B. Mahalliy budjetlarning daromadlarini kengaytirish yo'nalishlari (Surxondaryo viloyati misolida). // Xalqaro ilmiy-amaliy on-layn konferensiya. // Raqamli iqtisodiyot sharoitida korporativ tuzilmalar va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish istiqbollari. // 100-103-betlar. // 23.12.2021 y.